

ДАГ КОЛАРЕВИЋ*

Криминалистичко-полицијска академија
Београд

МИРОСЛАВ ПАУНОВИЋ

Полицијска управа за град Београд
МУП РС

УДК 343.98

Монографска студија

Примљен: 12.03.2017

Одобрен: 21.04.2017

Страна: 155-176

ИСТРАЖИВАЊЕ КРИМИНАЛИСТИЧКИ РЕЛЕВАНТНИХ ОБЕЛЕЖЈА КРИВИЧНОГ ДЕЛА РАЗБОЈНИШТВА

Сажетак: Како би се утврдиле криминалистичке карактеристике кривичног дела разбојништва, спроведено је емпиријско истраживање, којим је обухваћено 227 расветљених кривичних дела разбојништва, извршених од стране 100 учинилаца. Кривична дела су извршена у периоду 2009–2015. године на подручју Полицијске станице Земун, која се територијално поклапа се територијом истоимене општине. Истраживање је извршено непосредним увидом у ручне и електронске службене евиденције Полицијске станице Земун. Подаци су обрађени статистичким путем. Осим дескриптивних статистичких мера примењена је и метода мултидимензионалног скалирања, како би се остварио увид у структуралне карактеристике разбојништва.

Истраживање је показало променљив тренд броја извршених кривичних дела. Разбојништва бележе осетан раст у јесењим и зимским месецима. Посматрано по деловима дана, најфреквентији је период између 18-24 часа. Објекат напада најчешће су различити трговински објекти. У реализацији највећег броја разбојништва учиниоци као средство извршења користе пиштоље и ножеве, уз директан прилаз жртви, постављање захтева и претњу. У нешто више од две трећине анализираних случајева извршиоци се пре извршења дела маскирају. Разбојништва углавном врше мушкарци млађе до средње доби, која углавном немају стални радни однос и редован извор прихода. Посебно забрињава чињеница да је више од једне петине извршилаца малолетно. Четири петине извршилаца раније је пријављиван за извршење различитих кривичних дела. Највећи број жртава је женског пола. Разбојништва се најчешће врше над једном особом, док реакција жртве током извршења кривичног дела углавном изостаје.

Резултати мултидимензионалног скалирања показали су јасну разлику између извршилаца у погледу употребе силе. Једну групу чине насилни извршиоци, који нападају мушкарце и због свог агресивног понашања изазивају отпор, бекство и повређивање жртава. Друга група извршилаца није насилна и њихове мете су по правилу жене, наступају директно, уперивањем оружја, жртвама не упућују претње, најчешће су већ евидентирани у полицији и када су ухваћени признају извршење кривичног дела.

---

* dag.kolarevic@kpa.edu.rs

Кључне речи: разбојништво, тренд разбојништава, време извршења разбојништва, место извршења разбојништва, учиниоци разбојништва, жртве разбојништва, мултидимензионално скалирање

Увод

Утисак је да ниједно друго кривично дело нема толико амбивалентан карактер као што је то случај са разбојништвом. По дефиницији, реч је о насилном одузимању имовине директном интеракцијом учиниоца и жртве, коју могу пратити телесне повреде, укључујући и смрт једног од актера, најчешће жртве. Иако је сврха насиља као саставног дела разбојништва одузимање покретне ствари и стицање имовинске користи, у одређеним ситуацијама може бити дискутабилно која последица дела је претежнија – одузета имовина или угрожени, односно повређени телесни интегритет. Кривични закони, по правилу, разбојништво третирају као имовински деликт, имајући у виду његов примарно имовински карактер, односно чињеницу да је принуда инструменталног карактера и у функцији одузимања туђе покретне ствари.

Данас разбојништва карактерише висок интензитет употребљене силе, претња ватреним оружјем и често наношење телесних повреда, са све нижом старосном границом учинилаца и високим износима прибављене користи у појединачним случајевима. При томе новац има апсолутни примат међу средствима која се одузимају приликом извршења дела. Други вредни предмети, попут златног и другог накита или техничке робе, ређе се јављају као мета одузимања. Овакво поступање учинилаца сасвим је разумљиво, с обзиром на то да је извршење дела усмерено у првом реду ка стицању новца, те да је уколико се прибави нека вреднија ствар неопходна њена продаја, што захтева додатне напоре и отвара могућности да буду лакше идентификовани (Маринковић, Лајовић, 2016:79).

Лаичко мишљење је да су разбојници мање интелигентни од учинилаца других имовинских кривичних дела, примењујући грубу силу у циљу доласка до туђе покретне ствари, за разлику од учинилаца крађа или тешких крађа, које често захтевају озбиљне планове и вештине како би се постигао жељени циљ. У највећој мери оно се заснива на парадигми да су разбојници *ex дефинитио* тешки грубијани, који на улици пресрећу грађане и насилно им одузимају новац, уз могућност повређивање и лишења живота жртве, уколико наиђу на отпор. Међутим, овакво генерализовање је у најмању руку дискутабилно, посебно ако се има у виду да принуда јесте битан, али не и једини елемент на који се разбојници ослањају при вршењу кривичног дела. То се нарочито види у сложенијим криминалним подухватима, попут напада на транспорте новца или финансијске институције, у којима делују према унапред дефинисаном плану, са поделом улога и детаљном разрадом начина доласка и одласка са лица места. Оно што је неспорно јесте да су разбојници заиста дрски, безобзирни и перфидни, те да дела врше самостално или у оквиру криминалне групе. Углавном је реч о мушкарцима млађег до средњег животног доба, док се жене могу појавити као саучесници. Најчешће су незапослени и без редовних

извора прихода, а по извршењу дела прибављени новац обично интензивно троше, живећи стилем који премашује њихове реалне могућности, што може бити важна индиција у криминалистичком раду. (Маринковић, Оташевић, 2016:180).

Значајан број разбојништва врше наркомани, који се, у недостатку других начина стицања новца за куповину наркотика, често опредељују за криминалне активности, па и разбојничке нападе, као релативно брз и лак начин обезбеђења неопходних материјалних средстава. На тај начин се потврђује тзв. *класична веза дрога и криминала*, према којој нужен предуслов да одређена особа поседује дроге како би их конзумирала јесте располагање довољном количином новца за њихову набавку, односно куповину - када се исцрпе легални извори снабдевања новцем у те сврхе, зависници врше кривична дела, по правилу имовинска¹ (Маринковић, Оташевић, 2011:275).

Статистички подаци показују да су разбојништва, посебно оружана, широм Европе у порасту, уз одређене периоде стагнације (Баркли, Таварес, 2003:4). Размере и последице ових кривичних дела, њихова феноменолошка комплексност и нужност изналагања што ефикаснијих криминалистичких процедура расветљавања и доказивања, односно спречавања, чини да свако истраживање ове врсте представља значајан корак напред.

Претходна истраживања

У Републици Србији је мали број радова који се баве истраживањем кривичног дела разбојништва. Овом темом су се, између осталих, бавили Бановић (2002:272), Ђорђевић (2002:382), Кнежић и Јовановић (2003:13), као и Здравковић (2008:219). Сви радови су на нивоу дескрипције, са фокусом на законске и/или криминалистичке аспекте кривичног дела. Милић (2015:107) указујући на значај геопросторне анализе дистрибуције кривичних дела врши емпиријско истраживање разбојништва на територији београдске општине Чукарица. Он налази правилности у погледу оптерећења појединих сектора и открива криминална жаришта чиме ствара основу за проактивни рад криминалистичке полиције. Такође, у периоду 2010–2015. године на Криминалистичко-полицијској академији у Београду су одбрањена четири специјалистичка рада на тему кривичног дела разбојништва, који су у суштини критички прикази његових законских и криминалистичких аспеката, обухватајући и статистичке податке систематизоване према критеријумима места и времена извршења, врсте објекта напада, особина учиниоца и жртве, средстава извршења и саучесништва.

¹ Према извештају Уреда за правосудну статистику САД-а, у 2004. години је готово петина затвореника у САД-у изјавило да су кривична дела извршили да би набавили новац за дрогу. Навед. према - Mumola C. J., Karberg J.C.: Drug Use and Dependence, State and Federal Prisoners, 2004, p. 6. У Немачкој је 2006. године забележено 2.234 кривичних дела извршених у циљу набавке новца за наркотике. Навед. према - Pfeiffer-Gerschel T et. al.: Germany - New Developments, Trends and In- Depth Information on Selected Issues, Drug Situation 2006/2007, EMCDDA DBDD, p. 103.

Са друге стране, у свету су радови на ову тему релативно бројни, са различитим циљевима истраживања. Тако нпр., Дин и сарадници (2008:365) испитују просторну зависност стопе разбојништва на узорку од 1.056 градова са 25.000 или више становника. Резултати регресионе анализе су показали да разбојништва у посматраним градовима нису просторно независна категорија, односно да постоји повезаност стопе разбојништва у градовима у оквиру исте државе, без обзира на њихов просторни међуоднос. Анализирајући и упоређујући статистичке податке о броју разбојништава извршених у Јужној Аустралији, са оним на нивоу целе Аустралије, као и односу неоружаних и оружаних разбојништава унутар тог броја, Барнет (1997:6) закључује да је неусклађеност нормативних решења могу бити узрок статистичких диспропорција. Ђорђо и сарадници (2015:290) су истраживали да ли излагање разбојништву на радном месту као трауматски догађај доприноси настанку типичних симптома психолошког стреса (анксиозност, депресија) и губитку поверења у послодавца, сугеришући на пружање помоћи запосленима у таквим ситуацијама како би што пре повратили своје здравље и поверење у организацију којој припадају. Питањима психолошке трауме жртава разбојништва у банкама бавили су се и Хансен и Елклит (2011: 586). Резултати до којих је дошао Нојмауер (2005:108) показују да социјална неједнакост није статистички значајна детерминанта у испољавању разбојништава, односно насилничког имовинског криминала. Инсистирајући на разликовању комерцијалних од личних разбојништава, тј. разбојништава извршених у банкама, поштама или другим установама у којима се налази новац (тзв. комерцијална разбојништва) са једне стране, и оних која се врше на улици, нападом на физичко лице, са друге стране, Баррел и сарадници (2012:218) су истраживали могућност повезивања ових других са особинама преступника, у циљу препознавања серије разбојништава. Наиме, улична разбојништва се често врше у серији, због чега би дефинисање прецизних метода којима би се такве серије идентификовале, као и идентификовање самих извршилаца, довело до значајног смањења броја разбојништава. Другим речима, лишење слободе релативно малог броја преступника значило би вишеструко смањење броја ових кривичних дела.

На основу анализе статистичких показатеља, Кук (1987:363) износи више занимљивих чињеница у вези са разбојништвима са смртним исходом. Тако, нпр., убиство током разбојништва обично чине преступници који не познају своје жртве, за разлику од убистава уопште, где се учинилац и жртва знатно чешће познају. Када је реч о расној припадности, особе црне расе као извршиоци у више од половине убистава ове врсте лишавају живота лица беле расе, док је код других убистава расна црта злочина знатно ређа. Даље, статистика показује да су особе лишене живота током разбојништва знатно старије од жртава разбојништва без смртног исхода и жртава других убистава. Такође, проценат жртава разбојништва са смртним исходом који су мушкарци је већи од одговарајућег процента ове врсте код разбојништва без смртног исхода и убистава уопште. Коначно, лишење живота жртве је знатно чешће код оружаних разбојништава, у односу на она која то нису.

Смит (2003:12) предлаже класификацију уличних разбојништава према критеријуму приступа учиниоца жртви и у том смислу разликује четири њихо-

ва модалитета. Први подразумева брз напад у коме учинилац применом интензивне физичке силе напада жртву, контролише је и одузима њену имовину, уз малу међусобну интеракцију (ен. *blitz robbery*). У другом случају преступник изненада, брзо и енергично хвата покретну ствар која се налази код жртве и одузима је, уз незнатан међусобни контакт (тзв. *snatch robbery*). Трећи модалитет подразумева сукоб извршиоца и жртве, њихово сучељавање и захтев учиниоца да му жртва преда новац, уз претњу примене или саму примену силе (ен. *confrontation robbery*). На крају, посебну врсту уличних разбојништава чине она у којима се жртва, у почетку, не осећа угроженом од стране разбојника, због његовог мирољубивог наступа, да би након тога уследила изненадна примена силе или претња и одузимање имовине (ен. *con robbery*). Гудвил (2012:108) са сарадницима истиче да се Смитова типологија може даље разрадити кроз квантитативне скале насиља и интеракције, које могу варирати од ниског до високог нивоа. Тако *blitz* и *snatch* модалитете разбојништва одликује низак ниво интеракције преступника и жртве. Међутим, за први од њих је карактеристичан висок, за други низак ниво насиља. Са друге стране, за *confrontation* и *con* моделе разбојништва је заједнички висок ниво интеракције преступника и жртве, при чему први одсликава и висак ниво насиља, док је код другог тај ниво низак.

Шири аспект проблема - разбојништва у Србији

У периоду 1980-1991. године у Србији је у просеку годишње вршено 438 разбојништава. У 1991. години пријављена су 563 случаја разбојништва, да би се тај број након три године увећао за приближно пет пута - 1994. године полицији је пријављено 2.587 кривичних дела разбојништва. (Кнежић, Јовановић, 2003:13) У периоду деведесетих извршиоци разбојништва су били повратници у око 40% случајева. Бановић наводи податке МУП-а да је у периоду 1998-2000. године 25% до 27% разбојништава вршено уз употребу ватреног оружја, што је доводило до честих тешких телесних повреда и смртних последица - од укупног броја тешких случајева разбојништва и разбојничких крађа извршених у том периоду 13 до 18% је завршено смртним исходом жртве или сведока (Бановић, 2002: 284).

У Србији је у периоду 2010-2015. године извршено укупно 20.239 разбојништва, односно у просеку 3.373 годишње. У 2015 и 2016. години присутан је пад броја извршених кривичних дела. Ако се узме да је Србија без Косова и Метохије у наведеном петогодишњем периоду имала 7.186.862 становника,² просечна стопа разбојништава је 47 кривичних дела на 100.000 становника на годишњем нивоу.

Када је реч о месту извршења, разбојништва се најчешће врше у разним врстама затвореног простора (53,5%). По правилу, ради се о објектима у којима се, по разним основама, налази новац. Са друге стране, 46,5% разбојништа-

² Према подацима добијеним пописом становништва из октобра 2011. године.

ва је извршено на отвореном простору. Превозна средства као место извршења евидентирана су у 1.10% случајева.

Од средстава извршења преступници најчешће користе пиштољ и револвер (21,85%), затим хладно оружје (17,98%), палицу (0,42%), пушку (0,38%), спреј за омамљивање (0,37%), док су друга средства извршења евидентирана у 20,24% (у првом реду се мисли на физичку снагу као средство принуде).³

Посматрано по данима, највише разбојништава се врши понедељком, и то 22% од укупног броја, а убедљиво најмање суботом, тек 3,4%. Посматрано по деловима дана, најфреквентији је период између 18-24 часа (42%), док се на другом крају спектра налази период од 00 до 06 часова (2,8%). Гледано по месецима, разбојништва су најзаступљенија у децембру (12%), док су најређа у августу (6%).

Када је реч о узрасту учинилаца, 2,3% од укупног броја чине деца у кривичноправном смислу, односно особе млађе од 14 година живота, док категорији малолетника, тј. лица старости између 14 и 18, припада 19,7%. Највећи број преступника се налази у животној доби између 18 и 30 година живота (58%). Учинилаца женског пола је 4,5%. У кривичним пријавама се, у случајевима где је наведено занимање извршиоца, највише њих изјаснило као радник (32%) и ученик (24,5%).⁴

³ Подаци су, за потребе рада, ауторима достављени од стране Одељења за аналитику МУП-а РС.

⁴ Погледајмо доступне податке за САД. Процењује се да је током 2015. године у овој земљи извршено 327.374 разбојништава, што је раст за 1,4 одсто у односу на процене за 2014. годину, али смањење од 7,7 одсто у односу на 2011. годину. У односу на 2006. годину, тај број је мањи за више од једне четвртине. Процењена стопа разбојништава у 2015. години је 101,9 на 100.000 становника, што је раст од 0,6 одсто у односу на 2014 годину. У 2015. години просечна вредност имовине одузете разбојничким нападом износила је 1.190 долара. Укупно, на националном нивоу, реч је о суми од 390 милиона долара. Од тога, највеће губитке су имале банке – просечно 3.884 долара по једном разбојништву.

Када је реч о средствима извршења разбојништава, у САД-у је најзаступљеније ватрено оружје – оно је коришћено у 40,8% случајева. Хладно оружје је присутно у 7,9%, док је у 9,1% случајева било реч о другим врстама оружја. Физичка снага, попут ударања, гурања и претње насиљем била је присутна у 42,2%, по правилу код тзв. уличних разбојништава. Приближно 40% разбојништава је извршено на улици или аутопуту, у кућама 16,5%, пословним објектима 14,4%, продајним објекти 5,7%, бензинским пумпама 2,7%, банкама 1,7%, док категорија *остало* обухвата 19% извршених разбојништава. Приближно 14% разбојништава у САД-у врше особе млађе од осамнаест година, односно 61% ухапшених у 2006. години чине особе испод 25 година живота. У 90% извршиоци разбојништава су били мушкарци. У САД-у се ова кривична дела углавном врше ноћу – њихов број расте након 20,00 часова и јењава са приближавањем зоре. Осим тога, број извршених разбојништава је већи током зимских месеци. Неке студије су показале да преступници за извршење кривичног дела бирају непрометна или мање прометна места, као и усамљене жртве на улици, с обзиром да у тим случајевима имају веће могућности за извршење кривичног дела, уз одсуство сведока и лакше бекство. Robbery, Types of Weapons Used, Crime in the United States, FBI – Criminal Justice Services Division.

Резултати истраживања

Да би се ближе испитале криминалистичке карактеристике кривичног дела разбојништава, спроведено је емпиријско истраживање. Обухваћено је 227 расветљених кривичних дела разбојништва, извршених од стране 100 учинилаца, у периоду 2009–2015. године на подручју Полицијске станице Земун, која се територијално поклапа се територијом истоимене општине. Истраживање је извршено непосредним увидом у ручне и електронске службене евиденције Полицијске станице Земун.

Подаци о извршиоцима односе се на године живота, брачно стање, образовање, пребивалиште и раније кривичне пријаве, док подаци о начину извршења кривичног дела обухватају време извршења (година, месец, доба дана), објекат напада, саучесништво, постојање сведока, трагове извршења кривичног дела, оружје и начин употребе оружја, начин доласка на место извршења, коришћење силе, маскирање, врсту плена, понашање након извршења и начин напуштања места извршења. Подаци о жртвама тичу се њиховог пола, (не)пруженог отпора, повреда и броја жртава.

Подаци су обрађени статистичким путем. Осим дескриптивних статистичких мера примењена је и метода мултидимензионалног скалирања (Гутман, 1968), како би се остварио увид у структуралне карактеристике разбојништва. На тај начин се долази до систематизације знања о обележјима разбојништва, чиме се доприноси ефикасности репресивних и, посебно, превентивних активности усмерених на њихово сузбијање, укључујући и криминалистичко профилисање извршилаца и жртава.

Карактеристике кривичних дела

Табела 1. *Расподела кривичних дела по години извршења*

ГОДИНА	f	%
2008.	4	1.8
2009.	54	23.8
2010.	20	8.8
2011.	43	18.9
2012.	29	12.8
2013.	41	18.1
2014.	20	8.8
2015.	16	7.0
УКУПНО	227	100

Уочава се променљив тренд са скоковима и падовима у броју кривичних дела из године у годину. Последње две године присутан је пад броја ових кривичних дела.

Табела 2. Број кривичних дела по месецима

МЕСЕЦ	f	%
Јануар	51	22.5
Фебруар	37	16.3
Март	14	6.2
Април	11	4.8
Мај	5	2.2
Јун	7	3.1
Јул	4	1.8
Август	9	4.0
Септембар	12	5.3
Октобар	14	6.2
Новембар	39	17.2
Децембар	24	10.6
УКУПНО	227	100

Разбојништва бележе осетан раст у јесењим и зимским месецима. Разлог за то треба тражити у могућност маскирања и прикривања оружја одевним предметима (јакне, капуљаче, рукавице).

Табела 3. Извршење кривичног дела у зависности од доба дана

ДОБА ДАНА	f	%
00h – 06h	13	5.7
06h – 12h	17	7.5
12h – 18h	48	21.1
18h – 24h	149	65.6
УКУПНО	227	100

Највећи број разбојништава, скоро две трећине, одиграва се у вечерњим часовима. У зимским месецима мрак пада раније, а у вечерњим часовима по правилу у продавницама, банкама или поштама има највише новца. Такође, разбојници се под окриљем мрака лакше одлучују на извршење кривичног дела, јер је мања вероватноћа да буду виђени.

Табела 4. Објект напада

ОБЈЕКАТ НАПАДА	f	%
Продавница, банка, пошта, мењачница, трафика итд.	176	77.5
Стан	2	0.9
Улица	49	21.6
УКУПНО	227	100

Највећи број разбојништава односи се на све врсте трговинских објеката (продавнице, бутици, трафике, банке, поште, кладионице и сл.). Једна петине кривичних дела (21,6%) извршена је на улици, где су жртве пресретнути грађани. Станови су ретко мета разбојништва (0,9%).

Табела 5. *Постојање саучесника*

САУЧЕСНИЦИ	f	%
Без саучесника	113	49.8
Имао саучесника	114	50.2
УКУПНО	227	100

Половина разбојништва врши се у саучесништву.

Табела 6. *Постојање сведока извршења*

СВЕДОЦИ	f	%
било сведока	28	12.3
без сведока	199	87.7
УКУПНО	227	100

Највећи број разбојништва одвија се без присуства сведока. Сведока је било у само 12,3% случајева.

Табела 7. *Трагови на месту извршења*

ТРАГОВИ НА МЕСТУ ИЗВРШЕЊА	f	%
Изузети трагови	60	26.4
Без трагова	167	73.6
УКУПНО	227	100

Форензички материјал пронађен је у 26,4% случајева.

Табела 8. *Оружје коришћено приликом извршења*

ОРУЖЈЕ	f	%
Ватрено оружје (пиштољ)	82	36.1
Хладно оружје (нож)	94	41.4
Остало (сузавец, електрошокер, боца бензина)	8	3.5
Без оружја	43	18.9
УКУПНО	227	100

У извршењу највећег дела анализираних кривичних дела, скоро 80%, коришћени су пиштољи и ножеви, са приближно једнако заступљеношћу. Мањи број (18,9%) извршилаца не користи оружје, док свега 3,5% извршилаца користи неуобичајена средства, попут спреја са сузавцем, електрошокера и боце са бензином, уз претњу изазивања пожара.

Табела 9. *Начин употребе оружја*

	f	%
Уперивање оружја	114	50.22
Уперивање, прислањање на тело	58	25.55
Наношење повреда оружјем	12	5.29
Без радњи са оружјем	43	18.94
УКУПНО	227	100

Оружје се најчешће употребљава тако што се упери у тело жртве – са прислањањем или без прислањања на тело, у више од 75% случајева.

Табела 10. *Коришћење силе*

	f	%
Без коришћења силе	194	85.5
Коришћење силе	33	14.5
УКУПНО	227	100

Физичка сила примењена је у мањем броју случајева (14,5%).

Табела 11. *Начин доласка на место извршења*

	f	%
Пешице	180	79.3
Превоз	47	20.7
УКУПНО	227	100

На место где ће да буде извршено разбојништво извршиоци углавном долазе пешке. Превоз се користи у 20,7% случајева.

Табела 12. *Понашање преступника непосредно пре извршења*

	f	%
Понашање као да је купац или корисник услуга	23	10.1
Директан прилаз и захтев	204	89.9
УКУПНО	227	100

У 10% случајева забележен је приступ симулирањем, у смислу да је извршилац купац или корисник услуга, док највећи део карактерише директан прилаз жртви, уз постављање захтева и претњу (89,9%).

Табела 13. *Коришћење маске*

	f	%
Маскиран	156	68.7
Без маске	71	31.3
УКУПНО	227	100

У већини разбојништава, нешто више од две трећине, извршиоци се маскрају. То су делови одеће, најчешће женске чарапе, други делови одеће или прављене маске.

Табела 14. *Коришћење рукавица*

	f	%
Имао рукавице	47	20.7
Без рукавица	180	79.3
УКУПНО	227	100

У петини случајева (20.7%) извршиоци су носили рукавице. Та чињеница указује на њихову обзривост и рационалност поступања пре и у току извршења кривичног дела, с циљем да избегну идентификацију.

Ако се број извршилаца који користе рукавице при извршењу кривичног дела упореди са бројем оних који су били маскирани, види се да је број ових других два и по пута већи. Разлог може бити садржан у чињеници да се прес-

тупници, свесни масовне заступљености видео надзора у објектима напада, као и деловима отвореног простора, осећају веома угроженим од каснијег препознавања, знатно више него што је то раније био случај. Са друге стране, разлог мањег ношења рукавица може бити и уверење да при извршењу кривичног дела неће додиривати предмете и трагове на лицу места.

Табела 15. Ношење капе

	f	%
Без капе	126	55.5
Носио капу	101	44.5
УКУПНО	227	100

Нешто више од половине извршилаца носи капу (55.5%). Она служи као допуна маскирању или замена за маску.

Табела 16. Одузете вредности

	f	%
Новац	194	85.5
Остало (накит, мобилни телефон, цигарете итд.)	33	14.5
УКУПНО	227	100

Највећи број разбојништава усмерен је на прибављање новца (85.5%). У мањем броју случајева отима се накит, мобилни телефони или друга врста робе (14.5%).

Табела 17. Понашање након извршења

	f	%
Претња	18	7.9
Удаљавање без комуникације	209	92.1
УКУПНО	227	100

Извршење кривичног дела најчешће се завршава удаљавањем без комуникације. У само око 8% случајева након кривичног дела жртви се упућује неки вид претње.

Табела 18. Напуштање места извршења

	f	%
Бекство	205	90.3
Ухваћен	18	7.9
Одустао од извршења	4	1.8
УКУПНО	227	100

Највећи део (90%) извршилаца побегне са места извршења. Један мањи део (7.9%) бива ухваћен приликом бекства, а скоро 2% извршилаца у овом узорку одустаје од извршења. У суштини и овде је реч о бекству, али са том разликом да је кривично дело само покушано.

Табела 19. Непосредан мотив (разлог) извршења

	f	%
Недостатак новца	221	97.4
Куповина дроге	2	0,9
Куповина аутомобила	1	0.4
Куповина мобилног телефона	1	0.4
Освета	1	0.4
Без података	1	0.4
УКУПНО	227	100

Мотив разбојништва је у највећем броју случајева недостатак новца. Забележен је само један случај где је мотив освета.

Карактеристике извршилаца

Табела 20. Године живота извршилаца

	N	Минимум	Максимум	Просек	СД
Године	100	13	57	26.75	8.22

Извршиоци у просеку имају нешто више од 26 година, уз стандардну девијацију од 8 година. То значи да је највећи број преступника у интервалу од 14 до 34 године живота.

Табела 21. Године живота извршилаца подељене у три категорије

ГОДИНЕ	f	%
Од 13 до 18 година	22	22
Од 18 до 30 година	52	52
Од 30 до 57 година	26	26
УКУПНО	100	100

Највећи број извршилаца је животне доби 18 до 30 година живота. Посебно забрињава резултат да је 22% извршилаца малолетно. Након 30 година живота број извршилаца се смањује.

Табела 22. Образовање извршилаца

	f	%
Основна школа	47	47
Средња школа	53	53
УКУПНО	100	100

Број извршилаца са завршеном основном школом приближан је броју извршилаца са средњом школом.

Табела 23. Брачно стање извршилаца

	f	%
Није ожењен	96	96
Ожењен	4	4
УКУПНО	100	100

Највећи део извршилаца није ожењен што је у складу са млађим годинама већине субјеката.

Табела 24. *Пребивалиште извршилаца*

	f	%
Живи у Земуну	53	52.5
Живи ван Земуна	48	47.5
УКУПНО	100	100

Нешто више од половине извршилаца живи у Земуну, општини која је предмет анализе. Било би више информација за анализу када би се знало да ли извршиоци који живе ван Земуна живе близу ове општине и где живе њихови саучесници.

Табела 25. *Раније кривичне пријаве извршилаца*

	f	%
Имао кривичне пријаве	80	80
Није имао кривичне пријаве	20	20
УКУПНО	100	100

Већи део, односно 80% извршилаца већ је било кривично пријављивано за различита кривична дела (криминолошки рецидив).

Карактеристике жртава

Табела 26. *Број жртава у извршеном кривичном делу*

	f	%
Једна жртва	200	92.1
Више жртава	27	11.9
УКУПНО	227	100

У 200 случајева кривично дело је извршено над једном особом, док је у 27 случајева то било над два или више лица.

Табела 27. *Пол жртве у случајевима разбојништва са једном жртвом*

	f	%
Женско	160	80
Мушко	40	20
УКУПНО	200	100

Највећи број жртава је женског пола (70%). Жртве које су мушког пола постоје у 17.6% случајева, а више жртава у 11,9% случајева.

Табела 28. *Отпор жртве*

	f	%
Без отпора	197	86,8
Бекство	6	2,6
Вербални отпор	13	5,7
Физички отпор	11	4,8
УКУПНО	227	100

У већини случајева није било отпора (86,8%). У око 5% случајева забележени су вербални и физички отпор, док је бекство као вид отпора најређе (2,6%).

Табела 29. Повреде жртве

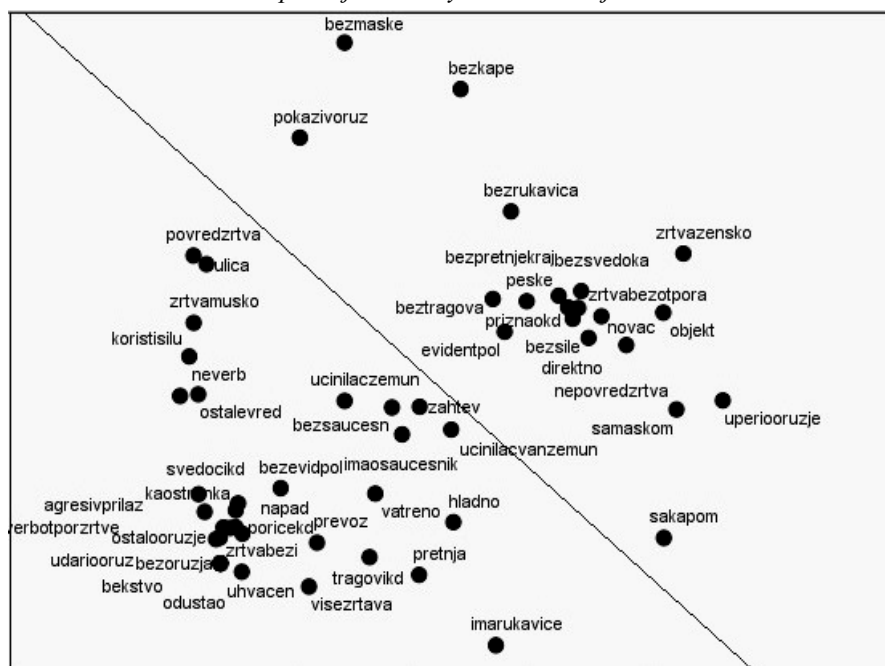
	f	%
Без повреда	186	81,9
Лаке телесне повреде	40	17,6
Тешке телесне повреде	1	0,4
УКУПНО	227	100

Повреде жртве постојале су у 18% случајева. С обзиром на то да је до тешких телесних повреда дошло само у једном случају, може да се закључи да су извршиоци приликом насилног понашања доминантно усмерени на спровођење циља – остваривање материјалне добити.

Резултати мултидимензионалног скалирања

Да би се на потпунији начин сагледао међуоднос карактеристика кривичног дела разбојништва, извршено је мултидимензионално скалирање претходно изложених обележја. Коришћена је техника *Smallest Space Analysis* (Гутман, 1968). Варијабле су претходно пренете у бинарни облик, док је њиховим сажимањем смањен број разматраних категорија, нпр. пушке и пиштољи су обухваћени категоријом ватрено оружје, а ножеви и остали оштри предмети груписани су у хладно оружје. Пренос у бинарни облик извршен је на тај начин што су категорије сажетих варијабли постале нове варијабле, где вредност „1“ означава својство које означава дата категорија, а „0“ одсуство датог својства. Коefицијент стреса износио је 0,139, што је на задовољавајућем нивоу.

Графикон 1. Мултидимензионално скалиране карактеристике разбојништва у две димензије

Дискусија

У анализираном периоду уочава се променљив тренд броја извршених разбојништава, са скоковима и падовима, - последње две године бележи се пад тог броја (табела 1). Када је реч о деловима године, приметно је да број разбојништва осетно расте у јесењим и зимским месецима (табела 2). Разлоге за то треба тражити у већим могућностима маскирања и прикривања оружја извршења одевним предметима (јакне, капуљаче, рукавице) у том периоду.

Највећи број разбојништава, скоро две трећине, одиграва се у вечерњим часовима (табела 3). У зимским месецима мрак пада раније, а у вечерњим сатима по правилу у продавницама, банкама или поштама има највише новца. Такође, разбојници се под окриљем мрака лакше одлучују на извршење кривичног дела, с обзиром на мању вероватноћу да буду виђени. Са друге стране, најмање разбојништава се врши у периоду од поноћи до раних јутарњих часова – разлог је што су у то време трговински објекти углавном затворени, док је на улицама број потенцијалних жртава знатно мањи.

На удару највећег броја разбојништава налазе се различити трговински објекти (продавнице, бутици, трафике, банке, поште, кладионице и сл.), док се знатно мањи број (једна патица или 21,6%) испољава на улици, где су жртве пресретнути грађани (табела 4) У свега два случаја разбојништво је извршено у становима.

Половина разбојништава врши се у саучесништву (табела 5), док се само кривично дело најчешће одвија без присуства сведока, којих је било само у 12,3% случајева (табела 6). Форензички материјал на месту извршења је пронађен у 26,4% случајева (табела 7).

У реализацији највећег броја анализираних разбојништва, односно у скоро четири петине случајева, учиниоци су као средство извршења користили пиштоље и ножеве, са приближно једнаком заступљеношћу. Мањи број (18,9%) извршилаца није користио оружје, док је 3,5% њих применило неуобичајена средства, попут спреја са сузавцем, електрошокера и боце са бензином, уз претњу изазивања пожара (табела 8). Оружје се најчешће употребљава тако што се упери у жртву – са прислањањем или без прислањања на тело, у више од 75% случајева (табела 9). Физичка сила је примењена у мањем броју случајева - 14,5% (табела 10).

На месту извршења извршиоци углавном долазе пешке, док се превоз користи у 20,7% случајева (табела 11). У 10% случајева извршилац је објекту напада приступио симулирањем, у смислу да се представљао као купац или корисник услуга, док највећи део карактерише директан прилаз жртви, уз постављање захтева и претњу (89,9%) (табела 12).

У већини разбојништава, нешто више од две трећине, извршиоци се пре извршења дела маскирају. То чине деловима одеће, најчешће женским чарапама, капама са прорезима за очи или прављеним маскама (табела 13). У петини случајева извршиоци носе рукавице (табела 14), што указује на обзирност и рационалност у поступању, пре и у току извршења кривичног дела, с

циљем да се избегне идентификација. Нешто више од половине извршилаца је носило капу (55,5%), која је служила као допуна маскирању или замена за маску (табела 15).

Ако се број извршилаца који користе рукавице при извршењу кривичног дела упореди са бројем оних који су били маскирани, види се да је број ових других два и по пута већи. Разлог може бити садржан у чињеници да се преступници, свесни масовне заступљености видео надзора у, и око објеката напада, осећају угроженим од каснијег препознавања, знатно више него што је то раније био случај. Са друге стране, разлог мањег ношења рукавица може бити и уверење да при извршењу кривичног дела неће додиривати предмете на лицу места.

Највећи број разбојништава усмерен је на прибављање новца (85,5%). У мањем броју случајева одузима се накит, мобилни телефони или друга врста робе – 14,5% (табела 16). Извршење кривичног дела најчешће се завршава удаљавањем, тј. бекством извршиоца без неке посебне, односно накнадне комуникације (табела 17). У само 8% случајева је, након одузимања новца или ствари, жртви упућен неки вид претње.

Највећи део извршилаца (90%) успева да побегне са места извршења (табела 18). Један мањи број (7,9%) бива ухваћен при бекству, док око 2% извршилаца у анализираном узорку одустаје од извршења. У суштини и овде је реч о бекству, с том разликом да кривично дело остаје у покушају.

Према наводима преступника, прибављени новац се у највећем броју случајева користи за основне егзистенцијалне потребе, затим враћање дугова, куповину наркотика или луксузан живот (табела 19). Забележен је и случај у коме је учинилац извршио разбојништво да би од прибављеног новца купио аутомобиле, који му је био потребан за вршење других кривичних дела. У другом случају преступник је навео да су му средства била потребна за куповину мобилног телефона, док се у трећем руководио осветом према жртви, због ранијих несугласица.

Куповина дроге као разлог извршења званично је заступљена са 0,9% случајева. Наведени подаци су добијени на основу исказа осумњичених приликом саслушања и највероватније (усудићемо се рећи сигурно) не одговарају реалном стању, с обзиром да је већина извршилаца обухваћених истраживањем претходно била процесуирана за неко од кривичних дела у вези са опојним дрогама. Треба имати у виду да конзумирање наркотика захтева значајна новчана средства.

Извршиоци у просеку имају нешто више од 26 година, уз стандардну девијацију од 8 година (табела 20). То значи да је највећи број њих у интервалу животне доби од 14 до 34 године живота, односно 18-30 година живота. Посебно забрињава чињеница да је 22% извршилаца малолетно. Након 30 година живота број извршилаца се смањује (табела 21).

Број извршилаца са завршеном основном школом приближан је броју извршилаца са средњом школом (табела 22). Највећи део извршилаца није ожењен (табела 23). Нешто више од половине њих живи у Земуну, односно

општини која је предмет анализе (табела 24). Било би више информација за анализу када би се знало да ли и извршиоци који живе ван Земуна у ствари живе близу ове општине, као и где је боравиште њихових евентуалних саучесника.

Већи део извршилаца, чак четири петине, раније је пријављиван за извршење различитих кривичних дела (криминолошки рецидив) (табела 25).

Разбојништва су најчешће вршена над једном особом као жртвом, у чак 200 случајева, док је у 27 случајева кривично дело извршено над два или више лица (табела 26). Највећи број жртава је женског пола - 80% у односу на 20% жртава мушког пола (табеле 27 и 28).

У 84,6% случајева при извршењу кривичног дела реакција жртве изостаје, тј. жртва не пружа било какав отпор учиниоцу. У 1,7% случајева жртва је са места извршења побегла због страха. Вербални отпор учиниоцу је пружен у 5,6% случајева, што је у неким случајевима за последицу имало одустајање учиниоца од извршења, а у неким наносење повреде жртви. Вербални отпор су пружала само женска лица. Са друге стране, учиниоцу је физички отпор пружило 4,8% жртава у укупном броју истражених случајева. Само у једном примеру учинилац је, услед пруженог отпора, одустао од извршења, пошто га је жртва физички изгурала из објекта. У другим случајевима жртви су нанете лаке или тешке повреде, а извршење кривичног дела је довршено.

Приликом извршења кривичних дела учиниоци су у 18,1% нанели повреде жртвама, и то у 17,7% случајева лаке телесне повреде, а у 0,4%, тј. у само једном случају, тешке телесне повреде (табела 30). Тешке телесне повреде су нанете жртви без претходно изречене претње, уперивања оружја и сл., ударцем тупим делом ватреног оружја у пределу главе.

Мултидимензионалним скалирањем се утврђује конфигурација варијабли, односно њихов визуелни однос, при чему се оне варијабле које *иду заједно* приказују ближе једна другој, односно које *нису у вези* удаљенијим. Изабрано је дводимензионално решење скалирања, којим су издвојене две групе варијабли.

Из *графикана 1* може се видети да се са леве стране дијагонале налазе карактеристике које се односе на реакције жртве – вербални отпор и бекство, као и повреде. Жртве су мушког пола. У овој групи забележено је и постојање сведока и трагова извршења на лицу места. У другом делу графикана, са десне стране дијагонале, смештене су варијабле које се односе на понашање извршиоца, који жртви прилази уперивањем оружја, отпор жртве изостаје, не користи се физичка сила, одмах и директно се тражи новац. Жртве су женског пола.

Конфигурација варијабли настала мултидимензионалним скалирањем показује јасну разлику између извршилаца у погледу употребе силе. Једну групу чине *насилни извршиоци*, који нападају мушкарце и због свог агресивног понашања изазивају отпор, бекство и повређивање жртава. Ови извршиоци најчешће наступају сами и нису регистровани у полицијским евиденцијама, у смислу да су против њих подношене кривичне пријаве. Они чешће остављају трагове на месту извршења и бивају виђени током извршења од стране трећих

лица. Друга група извршилаца *није насилна*. Мете су им жене, на место извршења долазе пешице. Наступају директно, уперивањем оружја, жртвама не упућују претње. Не остављају трагове и воде рачуна да не буде сведока. У овој групи има извршилаца који се маскирају, али и оних који се не маскирају, било да је реч о одећи или коришћењу маске. Најчешће су већ евидентирани у полицији и када су ухваћени признају извршење кривичног дела.

Прва, насилна група разбојника одговара типу извршилаца које је Алисон (2000:7) назвао *каубојима*. Другу групу чине искуснији разбојници. Избором жене за жртву они желе да буду сигурни да неће бити отпора, тј. да само претњом и без употребе силе могу извршити кривично дело. Њихово искуство са полицијом и правосудним органима им говори да је управо употреба силе елемент који битно доприноси висини изречене кривичне санкције, али и самом откривању и доказивању кривице. Ова група, захваљујући одсуству употребе силе и већем степену организованости, подсећа на организоване разбојнике које Алисон назива *Робиновим људима*. Последице разбојништва извршених од стране *каубоја* су теже због употребе силе, али друга, организованија група полицију ставља пред веће изазове, с обзиром да иза себе не оставља трагове и сведоке.

Анализа појединих кривичних дела обухваћених истраживањем указала је на посебну перфидност преступника, усмерену на онемогућавање сопственог идентификовања од стране полиције као извршилаца. Тако се у једном од случајева особа евидентирана у полицији као извршилац кривичних дела без елемената насиља, у четрдесет петој години одлучила за вршење разбојништва, сматрајући да због своје ненасилне прошлости неће бити осумњичена. Ипак, преступник је откривен на основу сазнања да је непосредно пре извршења једног кривичног дела набавио пластични пиштољ, који је касније користио као средство извршења. Занимљиво је да је у периоду од првог до последњег, петог разбојништва (ради се о периоду од двадесетак дана), лицима са којима се дружио, као и припадницима полиције, у разговорима истицао како никада није могао да разуме разбојнике, осуђујући их због употребе силе према жртвама, наглашавајући да он за такве радње нема храбрости. Пре тога никада није коментарисао на ову тему.

У другом случају се радило о серији разбојништва. Наиме, у низу од седам кривичних дела извршених од стране једног извршиоца, преступник је четири кривична дела извршио уз претњу пиштољем, а три уз претњу ножем, и то наизменично. Сматрао је да ће на тај начин припадницима полиције онемогућити конекцију кривичних дела и скренути пажњу са себе као потенцијалног учиниоца.

Интересантно је да су два учиниоца, од укупног броја лица обухваћених истраживањем, откривена на основу индиције о њиховом карактеру личности, у првом реду испољеној бруталности при извршењу кривичног дела. Разбојништва су се десила у срединама у којима су учиниоци становали и где су по свом понашању били добро познати, како комшијама, тако и лицима из криминалне средине и полицијским службеницима, који су на тим деловима терена обављали позорничке, патролне и оперативне послове.

Закључак

Емпиријско истраживање обухватило је 227 расветљених кривичних дела разбојништва, извршених од стране 100 учинилаца, у периоду 2009–2015. године на подручју Полицијске станице Земун, која се територијално поклапа се територијом истоимене општине. Анализирани подаци су прикупљени непосредним увидом у ручне и електронске службене евиденције Полицијске станице Земун.

Уочава се променљив тренд са скоковима и падовима у броју кривичних дела из године у годину. Последње две године присутан је пад броја ових кривичних дела. И у Србији је у 2015. и 2016. години присутан исти тренд. Разбојништва бележе осетан раст у јесењим и зимским месецима. У анализираном узорку највише разбојништава се врши у јануару, најмање у јулу месецу. У Србији су то децембар и август. Када је реч о добу дана, разбојништва се двотрећински врше у вечерњим часовима, што важи и за ниво целе Србије. Посматрано по деловима дана, најфреквентији је период између 18-24 часа, док се на другом крају спектра налази период од 00 до 06 часова.

Објекат напада највећег броја разбојништава су различити трговински објекти, док се знатно мањи број испољава на улици, где су жртве пресретнути грађани. Мање од 1% укупног броја чине разбојништва извршена у становима. Половина разбојништава врши се у саучесништву, док се само кривично дело најчешће одвија без присуства сведока. Предмети и трагови на месту извршења, који подлежу форензичкој анализи, проналазе се у једној четвртини случајева. У реализацији највећег броја разбојништва учиниоци као средство извршења користе пиштоље и ножеве, са приближно једнаком заступљеношћу, док се у око једној петини случајева кривично дело врши без оружја или оруђа.

Забележени су и случајеви извршења дела пластичним пиштољем. Треба имати у виду да се поуздано може сматрати да је дело извршено тим предметом само уколико се непосредно након извршења кривичног дела он пронађе код извршиоца или недалеко од објекта напада, где је одбачено. У ситуацијама када оружје код извршиоца буде пронађен приликом претресања његовог стана, или уопште не буде пронађено, а учинилац при саслушању изјави да је користио пластични пиштољ, велика је вероватноћа да не говори истину како би избегао одговорност за кривично дело неовлашћеног набављања, држања и ношења ватреног оружја, као и да би оружје и даље остало ког њега. Са друге стране, чињеница да је учинилац приликом извршења дела поседовао пластични или неки други сличан пиштољ не умањује његов значај, с обзиром да је захваљујући сличном изгледу и препасти изазваном код оштећеног, и овај сасвим погодан да изазове страх и спречи евентуални отпор.

На месту извршења извршиоци углавном долазе пешке. У мањем броју случајева извршилац објекту напада приступа представљајући се као купац или корисник услуга, док највећи део карактерише директан прилаз жртви, уз постављање захтева и претњу. У већини разбојништава, нешто више од две трећине, извршиоци се пре извршења дела маскирају, док у петини случајева

носе рукавице. Највећи број разбојништава усмерен је на прибављање новца, док се у мањем броју случајева одузима накит, мобилни телефони или друга врста робе.

Разбојништва углавном врше мушкарци млађе до средње доби, која углавном немају стални радни однос и редован извор прихода. Посебно забрињава чињеница да је више од једне петине извршилаца малолетно. Када је реч о образовању, број извршилаца са завршеном основном школом приближан је броју извршилаца са средњом школом. Највећи део извршилаца није ожењен, нешто више од половине њих живи у Земуну, односно општини која је предмет анализе. Чак четири петине извршилаца раније је пријављиван за извршење различитих кривичних дела.

Највећи број жртава је женског пола, разбојништва се најчешће врше над једном особом. Реакција жртве током извршења кривичног дела углавном изостаје.

Резултати мултидимензионалног скалирања показују јасну разлику између извршилаца у погледу употребе силе. Једну групу чине *насилни извршиоци*, који нападају мушкарце и због свог агресивног понашања изазивају отпор, бекство и повређивање жртава. Друга група извршилаца *није насилна* и њихове мете су по правилу жене, наступају директно, уперивањем оружја, жртвама не упућују претње. Најчешће су већ евидентирани у полицији и када су ухваћени признају извршење кривичног дела.

Литература:

1. Alison, L., Canter, D. (2000): Profiling property crimes, Ashgate Pub Ltd, Surrey.
2. Banović B., (2002): Kriminološko-kriminalistički aspekti krivičnog dela razbojništva, *Delikti nasilja*, Zbornik radova, Beograd.
3. Barclay G., Tavares, C. (2007): International comparison of criminal justice statistics 2001. *Home Office Bulletin*, 12(3).
4. Barnett, A., (1997): Robbery in South Australia, Office for Crime Statistics, Adelaide, June 1997.
5. Burrell A. et al., (2012): Linking Personal Robbery Offences Using Offender Behaviour, *Journal of Investigative Psychology and Offender Profiling*, 9: 201–222.
6. Cook P. J., (1987): Robbery violence, *Journal of criminal law & criminology* Vol. 78, No. 2.
7. Deane G. et al., (2008): Not 'Islands, Entire of Themselves': Exploring the Spatial Context of City-level Robbery Rates, *Journal of quantitative Criminology*, 24, 363–380.
8. Đorđević Đ., (2002): Krivično delo razbojništva i uloga policije u njegovoj prevenciji, *Mesto i uloga policije u prevenciji kriminaliteta*, Zbornik radova, Beograd.
9. FBI - Criminal Justice Information Services Division, (2016): *Robbery, Types of Weapons Used*, Crime in the United States.
10. Giorgi G. et al., (2015): Distress and job satisfaction after robbery assaults: a longitudinal study, *Occupational Medicine*, 65:290–295.

11. Goodwill A. M. et al., (2012): Multidimensional Latent Classification of 'Street Robbery' Offences, *Journal of Investigative Psychology and Offender Profiling*, 9: 93–109.
12. Guttman, L. (1968): A general nonmetric technique for finding the smallest coordinate space for a configuration of points, *Psychometrika*, Volume 33, 4, 469–506.
13. Hansen M., Elklit A., (2011): Predictors of acute stress disorder in response to bank robbery, *European Journal of Psychotraumatology*, 2: 5864
14. Knežić B., Jovanović S., (2003): *Razbojništva i razbojničke krađe*, Temida, Beograd.
15. Marinković, D., Lajić, O., (2016): *Kriminalistička metodika*, Kriminalističko-policijska akademija, Beograd.
16. Marinković, D., Otašević, B., (2011): Droge i kriminal – kriminološko-kriminalistički aspekti, *Suprotstavljanje savremenom organizovanom kriminalu i korupciji* (knjiga I), Zbornik radova, Kriminalističko-policijska akademija, Beograd, 275-293.
17. Milić, N. (2015): Neke mogućnosti analize geoprostorne distribucije krivičnih dela u radu policije, *NBP- Journal of criminalistics and law*, 20, 99-117.
18. Mumola C. J., Karberg J.C., (2014): *Drug Use and Dependence, State and Federal Prisoners*, Washington, U.S. Department of Justice.
19. Neumayer, E., (2005): Inequality and violent crime: evidence from data on robbery and violent theft, *Journal of peace research*, 42 (1), 101-112.
20. Pfeiffer-Gerschel T et. al., (2008): *Germany - New Developments, Trends and In- Depth Information on Selected Issues, Drug Situation 2006/2007*, Research, Development and Statistics Directorate.
21. Smith, J., (2003): *The nature of personal robbery* (Report no. 254). London, UK, Home Office.
22. Zdravković, Lj. (2008:219): *Krivično delo razbojništva u kriminalističkoj i sudskoj praksi*, Niš, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Nišu.

EXPLORING FORENSICALLY RELEVANT CHARACTERISTICS OF ROBBERIES

Summary: In order to determine the characteristics of the crime of criminal robberies, empirical research was conducted, covering 227 solved criminal cases of robbery, committed by 100 perpetrators. The offenses were committed in the period 2009-2015. in the area of Police Station Zemun. The research was carried out by direct inspection of manual and electronic official records of the Police Station Zemun. In addition to descriptive statistical measures the technique of multidimensional scaling was applied, to achieve insight into the structural features of the robbery.

Research has shown varying trend of crimes. Robberies have shown a considerable increase in the autumn and winter months. Observed by parts of the day, most frequent period was between 18-24 hours. Object of the attack are usually different commercial buildings. Robberies are usually committed with guns and knives, along with direct access to the victim and threat. In little more than two thirds of cases the perpetrators use masks. Robberies are committed mainly by younger or middle age men, which generally have no permanent employment and regular source of income. Particularly worrying is the fact that more than one-fifth of offenders are juvenile offenders. 80% of perpetrators had previously been reported. The largest number of victims were female. Robberies are usually committed against an individual, while the resistance of the victim during the commission of the crime is rare.

The results of multidimensional scaling showed a clear distinction between the perpetrators in terms of the use of force. One group consists of violent perpetrators who attack men causing resistance, escape and injury of victims. The second group consists of non violent perpetrators and their targets are usually women; during commission they use weapons, not using verbal threats, have been recorded in the police earlier and make confessions when they are caught.

Key words: robbery, robbery trend, the time of the robbery, the city commission of robbery, robbery offenders, victims of robbery, multidimensional scaling